

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ “НЕОФИТ РИЛСКИ” –
БЛАГОЕВГРАД
ФАКУЛТЕТ ПО ПЕДАГОГИКА
КАТЕДРА
“ПРЕДУЧИЛИЩНА И НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ПЕДАГОГИКА”**

К О Н С П Е К Т

ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

**НА СПЕЦИАЛНОСТ
“НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ПЕДАГОГИКА
И ЧУЖД ЕЗИК”**

ОКС – БАКАЛАВЪР

Благоевград, 2022 г.

ПЪРВА ЧАСТ

НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ПЕДАГОГИКА

1. Началното образование в българската образователна система. Съвременни проблеми, основни насоки на обновление в началния етап на основното образование.
2. Проблемът за развитието на личността в контекста на началната училищна педагогика. Фактори на развитието. Значение на наследствеността, средата и възпитанието за развитие на личността на детето в начална училищна възраст.
3. Възрастови особености на детето в начална училищна възраст. Проблеми на адаптацията на детето от начална училищна възраст към училищната среда и новата социална роля „ученик“.
4. Възпитание на детето в начална училищна възраст. Специфика на методите и средствата на възпитание в началното училище.
5. Ученикът в началното училище – активен субект в педагогическия процес. Мотивация за учебна дейност и повишаване на учебно-познавателната активност на детето в начална училищна възраст.
6. Урокът в началното училище. Изисквания към урока. Структурни особености и насоки за усъвършенстване на урока в началния етап на основното образование.
7. Интерактивност в учебно-възпитателния процес. Развиващ потенциал на активните и интерактивните методи на обучение в началния етап на основното образование.
8. Интердисциплинарен подход в обучението и възпитанието на учениците в началния етап на основното образование.
9. Специфика на оценъчно-диагностичната дейност в началното училище. Традиционни и иновационни форми, методи и средства за оценяване в началните класове.
10. Целодневна организация на учебно-възпитателния процес в началния етап на основното образование. Съдържателни и процесуално-технологични характеристики на целодневното обучение. Специфика на педагогическото взаимодействие в условията на самоподготовка, работа по интереси, организиран отдых и спорт.
11. Организация на свободното време на детето в начална училищна възраст. Същност и особености на извънкласната и извънучилищната дейност с учениците в началното училище.

ВТОРА ЧАСТ

МЕТОДИКИ НА ОБУЧЕНИЕ В НАЧАЛНИТЕ КЛАСОВЕ

12. Съдържание на обучението в началните класове. Стандарти и учебни програми.
13. Ограмотяването в системата на българското образование. Система на съвременното обучение по начална грамотност.
14. Художествената литература като предмет на изучаване в началните класове. Специфика на работа с художествения текст в урока по литература.
15. Методика за усвояване на езикови знания, правоговорни и правописни умения.
16. Видове упражнения за развитие на устната и писмената реч на учениците от началните класове.
17. Вътрешнопредметни връзки в системата на обучение по български език и литература в началните класове.
18. Методика за изучаване на естествените числа в началните класове.
19. Методика за изучаване на четирите аритметични действия с естествени числа.
20. Методика за обучение в решаване на текстови задачи.

21. Методика за изучаване на геометрични знания в началните класове.
22. Методика за запознаване с мерни единици и действията с именувани числа.
23. Подходи за съдържателно усъвършенстване на обучението по Родинознание и Природознание.
24. Изграждане на интегративни личностни качества у учениците чрез обучението по Родинознание и Природознание.
25. Модели на обучение по Родинознание и Природознание – детерминиращи фактори и основни структурни компоненти на моделите.

ЛИТЕРАТУРА

Литературата е препоръчителна, не е задължителна. Абсолвентът, по желание, може да използва и други литературни източници, които не са посочени тук. Може да бъде използвана и само част от литературата в съответствие със собствените професионални разбирания и потребности.

Въпросите от втората част на конспекта трябва да бъдат разработени в съответствие с одобрените от МОН учебни програми за началните класове.

*Обърнете специално внимание на източниците, които са подчертани чрез *italic*. Някои от заглавията могат да се намерят на *black-board* на факултета. Основното е крайният резултат, а именно писмената разработка да отговаря на критериите за оценка.*

Задължителни нормативни документи:

1. Закон за предучилищното и училищното образование (Обн., ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 1.08.2016 г., ..., бр. 58 от 18.07.2017 г., в сила от 18.07.2017 г.)
2. Одобрени от МОН учебни програми за началните класове за осигуряване на образователния процес в началното училище. Справка на сайта на МОН. - <https://www.mon.bg/>

Монографии, студии, методически помагала, статии:

1. Андреев, М., Л. Цветанова-Чурукова, Д. Годорина. Дидактика. Благоевград, ЮЗУ "Н. Рилски", 2000.
2. Андреев, М. Процесът на обучението. Дидактика. С., Унив. изд-во "Св. Кл. Охридски", 1996.
3. Андреев, М. Интегративни тенденции в обучението. С., НП, 1986.
4. Андреев, М. Оценяването в училище. С., 1995.
5. Бижков Г., В. Краевски. Методология и методи на педагогическите изследвания. С, 2007.
6. Бижков, Г. Реформаторска педагогика. С.,1994.
7. Бижков, Г. и В. Краевски. Основи на педагогиката. С., 2005.
8. Бижков, Г. и Н. Попов. Сравнително образование. С., 1994.
9. Бонева, Г. Компетентностни измерения на началното образование. Издателство и производство - Пловдив: Астарта, 2015.
10. Бонева, Г. Възможности за усъвършенстване на урока в началното училище //Педагогически алманах: педагогическо списание на Великотърновски университет "Св. Св. Кирил и Методий". - ISSN 1310-358X (Год. 22, бр. 2, 2014, с. 21-32).
11. Василева, Е. Урокът в началното училище, С., 2004.

12. Василева, Е. Съвременното начално училище: Ученикът, образователното пространство, учебникът: Теоретични акценти. Издателство и производство - София: Фонд. "Просвета", 2008.
13. Василева, Е. Съвременното начално училище: Оценяването на учебните резултати в началния етап на основната образователна степен: Теоретични акценти. Издателство и производство - София: Фонд. Просвета, 2009.
14. Гюрова, В. и др. Провокацията учебен процес. С., АСКОНИ-ИЗДАТ, 1997.
15. Дидактика современной школе. Под ред. В.А.Онищука, Киев, "Радянска школа", 1987.
16. Димитров, Л. и др. Теория на възпитанието. С., 2004.
17. Добрев, Зл. Особенности на интегрираното обучение. С., 2008.
18. Дюркем, Е. Да мислим възпитанието. С., 2006.
19. Иванов, Ив. Работа с деца с различни стилове. В Стиллове на познание и учене. Шумен, 2004.
20. Загвязинский, В. И. Теория обучения: Современная интерпретация, Москва, Издательский центр „Академия”, 2001.
21. Князева, Е., К. Марулевска. На път към креативната педагогика: методология и някои особености на образователните практики в Русия и България // "Педагогика", №2, 2022.
22. Куписевич, Ч. Основы общей дидактики. М., "Высшая школа", 1986.
23. Леерман, В. Четирите култури на образованието. С., 1993.
24. Лихачев, Б. Педагогика, М., „Юрайт”, 2000.
25. Марулевска, К. Креативни идеи и практики в педагогическата дейност на началния учител – актуално състояние и проблеми. В: Образование без граници - реалности и перспективи. Унив. Изд. „Неофит Рилски“, Благоевград, 2021.
26. Марулевска, К. Професионални позиции на учителя за изследователското обучение в началното училище. В: Дидактически основи на изследователския подход в обучението, Изследователският модел на обучение и развитие на културата на умствения труд у учениците, 2014.
27. Марулевска, К. Системата на началното образование в търсене на динамично равновесие със социално-педагогическата среда. В: Детската градина и началното училище в търсене на динамично равновесие. Унив. изд. „Неофит Рилски“, Благоевград, 2013.
28. Марулевска, К. Проектно-базирана учебна дейност в началното училище. Унив. изд. „Неофит Рилски”, Благоевград, 2009.
29. Подласый Педагогика начальной школы, Москва, Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2000.
30. Попков, Тр. Сътрудничество семейство-училище. Сб. Личностно развитие на учениците в съвременното общество (том V). Бл., 2011, с. 17-34.
31. Попов, Т., Цветанова-Чурукова, Л.З. и др. Теория на обучението (Дидактика), София, Типография-ООД, 2005 г.
32. Попова, Сн. Възпитателни взаимодействия в семейството. Бл., 2006.
33. Попова, Сн. Полово възпитание на учениците /7-11 годишна възраст/. С., 2002.
34. Радев, Пл. (съст.). Педагогика. Пловдив, 2001.
35. Радев, Пл. Основи на училищната дидактика. Пловдив, "Макрос-2000", 1992.
36. Радев, Пл. Опыт за история и теория на урока. Пл., 1993.
37. Стоименова, Я. Иновационни аспекти на индивидуалната работа по математика в условията на интегрирано обучение. – Начално училище, 2009, №6.
38. Тодорина, Д. Форми на обучение. Бл., 2011.
39. Тодорина, Д. Кр. Марулевска. Педевтология. Бл., 2010.

40. Тодорова, Л. Основи на началната училищна педагогика. Бл., 2005.
41. Тодорова, Л. Педагогика. Част II. Теория на възпитанието. С., 2007.
42. Тодорова, Л., Тр. Попкочев. Увод в педагогиката. Бл. 1997.
43. Харламов И. Ф. Педагогика, Минск, 2000.
44. Хуторской А. В. Практикум по дидактике и современным методикам обучения. Москва, Санкт-Петербург и др., Питер, 2004.
45. Цветанова-Чурукова, Л. З. Новое на уроке начальных классов. М., “Прометей”, 1991.
46. Цветанова-Чурукова, Л. З. Нетрадиционни педагогически подходи. С., МП-СД, 1994.
47. Цветанова-Чурукова, Л. З. Електронните учебници в системата на интегрираното обучение. //Информационни технологии в обучението в I-IV клас – Благоевград, 2010, с. 8-16.
48. Цветанова-Чурукова, Л. З. Индивидуализиране на ученето чрез използване на многообразни похвати за обяснение на учебния материал от учениците в системата на урока за нови знания. //Активност и адаптация на личността в условията на промени. С., 2006, с. 226-235.
49. Цветанова-Чурукова, Л. З. Интегрирано обучение в началните класове. Благоевград, 2010.
50. Цветанова-Чурукова, Л., Овчинникова, А. Ж. и др. Интегриране на мултимедиите в системата на началното обучение. Благоевград, 2007.

* * *

51. Ангелов, Б. Детето и светът между езика и речта. С., 1994.
52. Георгиев, Л. Българският език като предмет на изучаване в началното училище. Благоевград, 2010.
53. Георгиев, Л. За обучението по български език в началното училище. С., 1996.
54. Георгиева, В. Обучението по техника и технологии от 6 до 16. Теория и методика. ЮЗУ – Благоевград, 2004.
55. Георгиева, В. Основи на технологичната култура. Педагогически аспекти. ЮЗУ – Благоевград, 1995.
56. Димитров, Д. Г. Обучение и развитие по математика в началните класове. Благоевград, 1997.
57. Димитров, Д. Г. Приемственост в обучението по математика в началните класове: състояние и динамика. Благоевград, 2003.
58. Димитров, Д. Подготовка на децата за училище по математика. Благоевград, 2011.
59. Димитров, Д. Кр. Типови игрови технологии за детската градина и началното училище. Благоевград, 1989.
60. Димитров, Д., А. Манова. Методика на обучението по математика в началните класове. Благоевград, 2011.
61. Димчев, К. Методика на обучението по български език. С., 2010.
62. Димчев, К. Основи на методиката на обучението по български език. С., 2011.
63. Здравкова, Ст. И др. Методика. Основни въпроси на обучението по български език в началните класове. Благоевград, 1998.
64. Костов, К. Иновации в учебните програми по физическо възпитание и спорт за I – IV клас. В: XXI век –Балканите – наука и образование, Кърджали, 2002.
65. Костов, К. Педагогическа идентификация на училищното физическо възпитание. Благоевград, 2006.
66. Маджаров, Ал., А. Манова, Д. Димитров. Методика на обучението по математика в началните класове. Благоевград, 1997.

67. Манова, А., Д. Димитров. Методика на обучението по математика в началните класове. Благоевград, 2000.
68. Манова, А. Методика на обучението в решаване на текстови задачи. С., 2011.
69. Марулевска, К. Функционалната грамотност в контекста на изследването PISA 2012 и идеята за учене през целия живот. В: Гносеологические основы образования. В: Международный сборник научных трудов, посвященный профессору С.П. Баранову, 2015 г., 103 - 107.
70. Марулевска, К. Активизиране на синергетичния потенциал на метода на проектите в условията на класно-урочната система. // Педагогика, № 2, с. 3 – 10, 2008.
71. Михайлов, Н. За обучението по Роден край, Околен свят и Човекът и природата (I-IV клас), Благоевград, УИ “Н.Рилски“, 2006.
72. Огненска, Н. Теория на музиката с практикум. С., 2001.
73. Огненска, Н. Работа с учебника по музика чрез използване на интерактивни методи на обучение. Благоевград, 2009.
74. Огненска, Н. Инструментални произведения в урока по музика (идеи за представяне). Благоевград, 2010.
75. Стаменова, И. Стимулиране творческата дейност на учениците в IV клас посредством работата върху художествени произведения. Благоевград, Университетско издателство „Неофит Рилски“, 2021.
76. Стоименова, Я. Методика за развитие на математически способности у 7-11 годишни ученици. Благоевград, 2004.
77. Стоименова, Я. Организация на творческата дейност на учениците в началните класове (математико-методически аспекти). Благоевград, 2005.
78. Стоименова, Я. Систематизация на учебните дейности в началното обучение по математика. – Начално училище, 2006, № 6.
79. Стоименова, Я. Урокът по математика в I-IV клас – основни учебни дейности. Благоевград, 2007.
80. Стоименова, Я. Интерактивни техники при усвояване на геометрични знания в трети клас. В: Интерактивните методи в съвременното образование. Благоевград, 2010.
81. Стоименова, Я. Индивидуална помощ по математика на деца със социалнопедагогически проблеми. Благоевград, 2010.
82. Стоименова, Я. Усвояване на похвати за умствена и практическа дейност при работа с текстови задачи в началните класове. В: Детската градина и началното училище в търсене на динамично равновесие. Благоевград, 2013.
83. Стоименова, Я. Състояние на способността за обобщаване на математически знания при учениците от началните класове. В: Дидактически основи на изследователския подход в обучението. Том I, Благоевград, 2014.
84. Стоименова, Я. Формиране на математически представи и понятия чрез игрови ситуации в детската градина и началното училище. – В: Детската градина и началното училище – два свята на детството. Университетско издателство „Неофит Рилски“ – Благоевград (България) – МПДУ (Русия), 2016.
85. Стоименова, Я. Особенности на учебните дейности в преговорния урок по математика в началните класове. – Педагогически новости, Русе, 2019.
86. Стоименова, Я. Основни учебни дейности в урока за проверка и оценка на математическите компетентности на учениците. – Педагогика, кн. 7, 2020.
87. Стоименова, Я. Методика на обучението по математика в началните класове (методическо ръководство). Благоевград, 2021.
88. Стоименова, Я. Формиране на геометрични понятия у учениците от началните класове чрез самостоятелна учебна дейност. В: Образование без граници – реалности и перспективи, Унив. издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2021.

89. Стоименова, Я. Сравнителен анализ на основните учебни дейности в различните степени на математическото образование. – Педагогика, кн. 5, 2021.
90. Теория и методика на физическото възпитание, ЮЗУ “Н.Рилски “ (под общата научна ред. на К.Костов), 1993.
91. Чилева, В. Диаграмно репрезентиране на данни в обучението по математика в началните класове. Благоевград, Университетско издателство „Неофит Рилски“, 2021.
92. Чимева, Н. Художествената литература като предмет на изучаване в I-IV клас. Благоевград, 2004.
93. Янакиева, Е., Н. Михайлов. Роден край – актуални въпроси; поурочни разработки; учебни програми за началното училище, Благоевград, УИ “Н. Рилски“, 2011.

ОСОБЕНОСТИ НА КОНСПЕКТА

Конспектът се състои от две части. Първата част изисква задълбочени знания в областта на началната училищна педагогика, втората – комплексно разбиране на методиките за началните класове и интегративните връзки между тях.

Формулировката на въпросите изисква от абсолюента да прояви своите професионално-педагогически умения и качества, както следва:

- Владее на понятийния апарат на началната училищна педагогика и методиките на обучение в началните класове и умение за научно изразяване.
- Умение за логическо изграждане на въпроса чрез извеждане на интердисциплинарни връзки: а) между началната училищна педагогика и методиките на обучение в началните класове; б) между самите методики на обучение в началните класове.
- Умение за работа с научна литература за: а) критично анализиране, систематизиране, обобщаване и оценяване на теоретични постановки, научни изследвания и методически разработки; б) умение за обобщаване и извеждане на нови научно-изследователски задачи.

Формулировката на въпросите изисква от абсолюента да основава своята писмена разработка като се подчини на *следните принципи*:

- *Принцип на творчеството* чрез избиране на свой собствен път за изграждане на съдържанието на въпроса и на неговото излагане;
- *Принцип на свободата* чрез избор на източници за подготовка и предпочитане на определени педагогически теории (на базата на педагогическа обща култура и научна аргументация на пристрастията);
- *Принцип на съвременността* чрез показване на началната училищна педагогика и методиките на обучение в началните класове като съвременни, развиващи се науки, свързани с други клонове на научното знание;
- *Принцип на съединяване на фундаменталните постановки* с практическите положения чрез отчитане на взаимовръзките между началната училищна педагогика и методиките на обучение в началните класове.

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА

По време на изпита от абсолюента се изисква да разработи един въпрос от първата част и един – от втората. Въпросите се определят като един или двама студенти теглят по един въпрос от двете групи въпроси. **За положителна оценка на изпита е необходимо и двата въпроса да бъдат разработени за оценка най-малко среден три.** Окончателната оценка се образува от средно-аритметичния резултат на оценките по двата въпроса. Закръгляването на оценката се извършва по следния начин. При оценка до „и половина”

закръгляването е към по-ниската оценка. Например при оценка 3,25 крайната оценка е 3,00. При оценка от „и половина нагоре“, закръгляването е към по-високата оценка. Например при оценка 3,75 окончателната оценка е 4,00.

Критериите за определяне на оценката се прилагат към всеки разработен въпрос. Те са следните:

ОТЛИЧЕН:

- Абсолвентът демонстрира отлично владение на понятийния апарат и богата педагогическа лексика, логически конструира структурата на въпроса и разкрива в пълнота неговото съдържание.
- Абсолвентът установява съдържателни междупредметни връзки на основата на широка обща педагогическа култура, илюстрира с примери формулираните постановки, обосновава своя гледна точка и прави съдържателни обобщения и изводи.
- Абсолвентът използва похвати за научно изложение (обективна оценка и определяне ценността на чуждото мнение и посочване на автора, проследяване на възникването и развитието на дадена идея, отделяне на различни гледни точки чрез анализ на позициите на авторите, цитиране и тематично обединяване на идеи, извеждане на собствена научно аргументирана позиция, извеждане на актуални научноизследователски задачи, очертаване перспективи за развитие на научните идеи).
- Съдържанието на работата изцяло отговаря на поставената тема.

МНОГО ДОБЪР: Отличава се от отличния резултат по това, че:

- научната аргументация не е достатъчна и отсъства собствена гледна точка;
- изводите са кратки и недостатъчно задълбочени и са допуснати някои несъществени грешки;
- психологическата обосновка на постановките не е достатъчна;
- съдържанието на работата отговаря на поставената тема, но са допуснати отделни отклонения, свързани съдържателно с поставената тема.

ДОБЪР:

- Отговорът не е достатъчно обзорен, пропуснати са някои съществени междупредметни връзки.
- Базовите понятия са употребени правилно, но се разкриват пропуски при съдържателното разкриване на теоретичните и приложните постановки.
- Аргументацията не е достатъчна, отсъстват примери, не са разкрити междупредметните връзки или присъстват само някои от тях, но повърхностно.
- Изложението е описателно.
- Съдържанието на работата в общи линии отговаря на поставената тема, но са допуснати някои съществени отклонения от темата или има излишни общи изрази.

СРЕДЕН:

- Научната терминология се използва недостатъчно.
- Изложението не е концептуално, логиката на изложението не е последователна, разкрити са отделни страни на въпроса, преобладаващата част на изложението носи емпиричен характер и не е достатъчно аргументирана.
- Има значителни отклонения от поставената тема.

СЛАБ:

- Абсолвентът демонстрира неразбиране на основните постановки на началната училищна педагогика и на методиките на обучение в началните класове.
- Изложението има репродуктивен характер и се отличава с битов език, забелязват се съществени неточности при употребата на научни понятия, показано е неразбиране на педагогическите явления, отсъства научна аргументация.
- Съдържанието на работата изцяло не отговаря на темата.

**Катедра „Предучилищна
и начална училищна педагогика”
2022 година**